

Tekmeria

Vol 9 (2008)

γεγενήσθαι. μηνύεται οὖν ἀπὸ μετοίκων τέ τιων καὶ ἀκόλουθων περὶ μὲν τῶν Ἐρμῶν οὐδέν, ἄλλων δὲ ἀγαλμάτων περικοτάς τινες ποστέρουν ύποθετέοντι μετά παιδίας καὶ οἶνου γεγονότος. **KENTRΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ** & **ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΡΓΑΝΟΥ ΕΡΕΥΝΩΝ**
CENTRE DE RECHERCHE DE L'ANTIQUITÉ GRECQUE ET ROMAINE & **CENTRE NATIONAL DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE**
FOUNDACTION NATIONALE DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE
ποιεῖται ἐν οἰκλαισ ἐφ' ὑψρευ ὧν καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδην ἐπηγιώντο. καὶ αὐτὰ ὑπολαμβάνοντες οἱ μάλιστα τῷ Ἀλκιβιάδῃ ἀχθόμενοι ἐμποδῶν ὅντι σφίσι μὴ αὐτοῖς τοῦ δῆμου βεβαίως προεστάναι, καὶ νομίσαντες, εἰ αὐτὸν ἔξελάστειν, πρῶτοι ἂν εἴναι, ἐμεγάλυνον καὶ ἐβώντες ἐπὶ δῆμον ἀταλύσει τά τε μυστικά καὶ ἡ τῶν Ἐρμῶν προτελέα, ἐπιλέγοντες τεκμήρια τὴν ἀλληγορίαν αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπιτηδεύματα οὐδημοτικὴν παρανομάν. ὁ δ' ἔν τε τῷ παρόντι παραπλέοντα τοῖς θεοῖς καὶ ἑτοῖμος ἦν πρὶν ἐκπλεύειν τοὺς θεοὺς τοιαύτους ασμένος ἦν (ἡδη γὰρ καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς ἐπενορυόν), καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκην δοῦναι, εἰ δὲ ἀπολυθείη, ἄρχειν. καὶ ἐπεμαρτύρετο μὴ ἀπόντος πέρι αὐτοῦ διαβολὸς ἀποδέχεσθαι, ἀλλ' ἡδη ἀποκτείνειν, εἰ **9**, καὶ δι τι σωφρονέστερον εἴη μὴ μετὰ τοιαύτης αἰτίας, πῶν διαγνῶσι, πέμπειν αὐτὸν ἐπὶ τοσούτῳ στρατεύματι. οἱ δὲ ἔχθροι δεδιότες τό τε στράτευμα μὴ εἴνουν ἔχη, ἥν ἡδη ἀγωνίζηται, δὲ δῆμος μὴ μαλακίζηται θεραπεύων δι τοῦ ἐκείνου οἵ τ' Ἀργεῖοι ξυνεστράτευον καὶ τῶν Μαντινέων τινές, ἀπέτρεπον καὶ ἀπέσπευδον, ἄλλους ῥήτορας ἐνιέντες οἱ ἔχθροι μὲν πλεῖν αὐτὸν καὶ μὴ κατασχεῖν τὴν αιγαγωγήν, επιθυμία δε κρινεῖσθαι ἐν ὅμεραις ῥῆταις, βουλόμενοι ἐκ μελζονος διαβολῆς, ἥν ἔμελλον ῥάον αὐτοῦ ἀπόντος ποριέν, μετάπεμπτον κομισθέντα αὐτὸν ἀγωνίσασθαι. καὶ ἔδοξε πλεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην.

ΑΘΗΝΑ 2008

DIFFUSION DE BOCCARD - 11, RUE DE MÉDICIS, 75006 PARIS

Συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραυκίων

Π. Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ, Α. Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

doi: [10.12681/tekmeria.219](https://doi.org/10.12681/tekmeria.219)

To cite this article:

ΘΕΜΕΛΗΣ Π. Γ., & ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α. Π. (2008). Συνθήκη Ἐλευθερναίων καὶ Ραικίων. *Tekmeria*, 9, 209–216. <https://doi.org/10.12681/tekmeria.219>

Συνθήκη Ἐλευθεροτάσεων και Ραυκίων

Στήλης ἐγχωρίου ἀσβεστολίθου μὲ ἀέτωμα δύο τεμάχια (a, b) συναρμοζόμενα (εἰκ. 1)· τὸ a ἐλλιπές δεξιά, κάτω καὶ ὀριστερά. Τὸ ἀνώτερο τμῆμα τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας καὶ τὸ ἀέτωμα ἔχουν ἀποξεσθῆ, ἐνῶ καθ' ὅλον τὸ ὄψις τοῦ δεξιοῦ ἄκρου τοῦ θραύσματος ἔχει ἀποκοπὴ τμῆμα· τὸ b εἴναι πανταχόθεν πλὴν τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς ἐλλιπές. Τὸ πάχος καὶ τῶν δύο εῖναι ἀκέραιο.

Τὸ θράυσμα αἱ βρέθηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2001 στὴν νότια στοὰ τοῦ μεγάλου περιστυλίου τῆς Οἰκίας 1 τοῦ ἀνατολικοῦ τομέως τῆς ἀρχαίας Ἐλεύθερος μέσα σὲ πλῆθος ἀπὸ πέτρες τῆς ἀνωδομῆς τῶν πλευρικῶν τοίχων. Τὸ θρ. b βρέθηκε τὸ 1999 στὴν ἐπίχωση τοῦ αἰθρίου τῆς παρακειμένης οἰκίας 2.

a. Ὅψις. (σωζ.) 0, 40 μ., πλ. (σωζ.) 0, 237 μ., πάχ. 0,081 μ.: b. Ὅψις. (σωζ.) 0, 124 μ., πλ. (σωζ.) 0, 093 μ., πάχ. 0,081 μ.

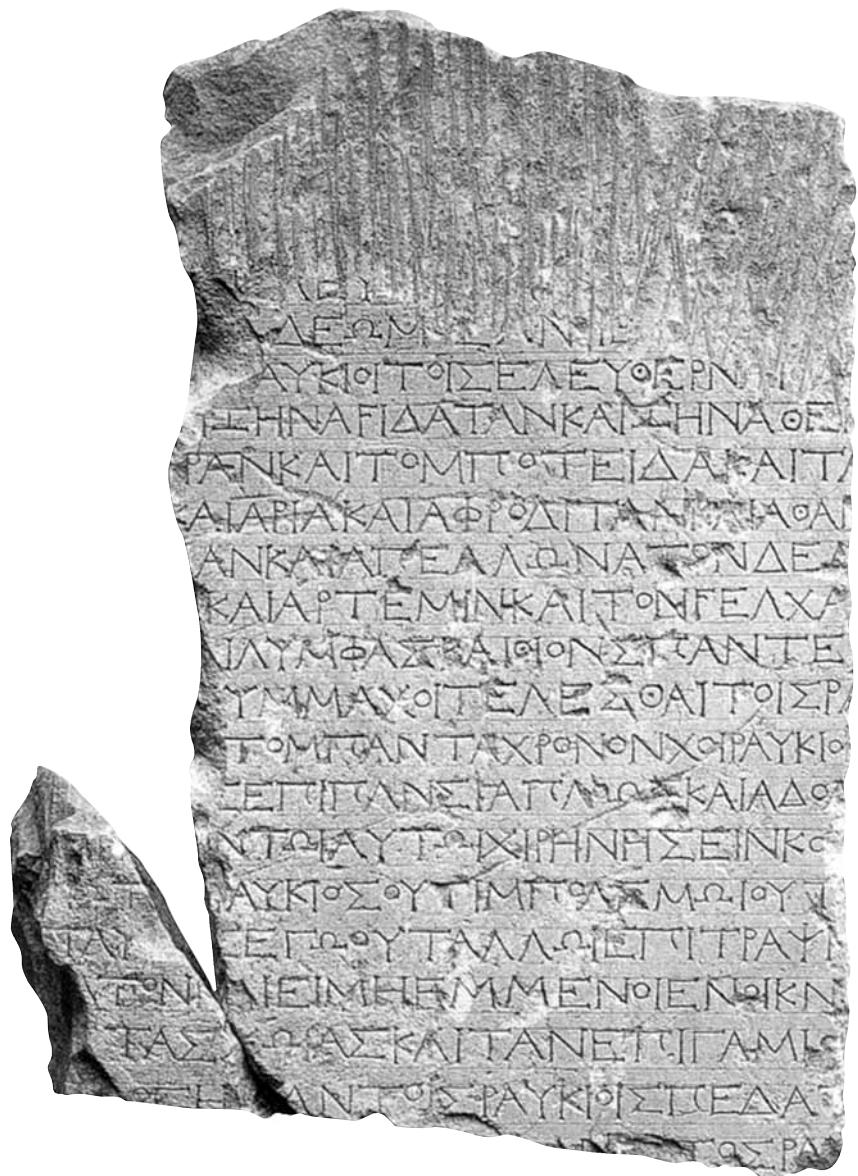
Ὕψιστος γραμμ. 0,01 μ., (Ο) 0,005. διάστ. 0,005 μ. Γιὰ τὴν γραφὴ τῶν γραμμάτων ἔχουν χαραχθῆ ὁριζόντιοι ὀδηγοί.

Μνεία: Π. Γ. Θέμελης, Ἀρχαία Ἐλεύθερον. Ἀνατολικὸς τομέας (Αθήνα 2002) 15-16, πίν. 5. Παρουσίαση: Π. Γ. Θέμελης – Α. Π. Ματθαίου, στὸν τόμο Ἐλεύθερον. Πόλη, Ἀκρόπολη, Νεκρόπολη, Νικ. Χρ. Σταμπολίδης (ἐπιμ.), (Α-θήνα 2004) 156.¹

Οἱ συγγραφεῖς τοῦ ἄρθρου εὐχαριστοῦν θερμῶς τοὺς φίλους Χ. Κριτζᾶ, Ἀ. Χανιώτη καὶ Γ. Τζιφόπουλο, διότι μὲ τίς παρατηρήσεις τοὺς συνεισέφεραν στὴν πληρέστερη παρουσίαση τῆς ἐπιγραφῆς.

1. Σχέδιο μὲ ἀποκαταστάσεις παρέχει ὁ Π. Θέμελης, στὸν τόμο Ἐλεύθερον, σελ. 50, εἰκ. 8.

Εικ. 1. Η συνθήκη Έλευθεροναίων και Ραυκίων.

Τελευταίο τέταρτο τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.

a

[- - - - -] i Ἐλευ[θερναι - - - - - - - - -]
 [- - - - - τ] ἀδε ὁμοσαν [ο] i Ἐ[λευθερναῖοι]
 [τοῖς Ῥαυκίοις χοὶ Ῥ] αύκιοι τοῖς Ἐλευθερναί[οις - c.3-]
 [- - - - - καὶ] Ζῆνα Φιδάταν καὶ Ζῆνα Θεγ[ά]-
 5 [ταν - - - - - τὰν Ἡ] ραν καὶ τὸν Ποτειδᾶ καὶ τὰ[ν]
 [- - - - - - -] καὶ Ἀρια καὶ Ἀφροδίταν καὶ Ἀθαγ[αί]-
 [αν - - - - -] αν καὶ Ἀπέλλωνα τὸν Δελ[φίνι]-
 [ον - - - - -] καὶ Ἀρτεμιν καὶ τὸν Φελχα[νον]
 [- - - - - καὶ] Λύμφας καὶ θιόνς πάντ<α> [νς]
 10 [- - - - - - -] σύμμαχοι τέλεσθαι τοῖς Ῥα[υκί]-
 [οις - - - - - -] τὸν πάντα χρόνον χοὶ Ῥαύκιοι
 [τοῖς Ἐλευθερναίοι] ἥπιπαντι ἀπλόως καὶ ἀδόλ[ως]
 b [- - - - - -] η[-c.2-] iν τῶι αὐτῶι χιρηνησεῖν κού[- -]
 [- - - - - -] ω τ[ός] Ῥαυκίος οὔτ' ἵμ πολέμωι οὔτ' [iν]
 15 [ἱρήναι οὔτ' αύ[τὸ]ς ἐγώ οὔτ' ἄλλωι ἔπιτραψί[ω οὔ]-
 [δενὶ κατὰ τὸ δυν]ατόν· καὶ εἴ μὴ ἐμμένοιεν Κνῷ[σιοι]
 [- - - - - - -] γ τᾶς χώρας καὶ τᾶν ἔπιγαμιῶ[ν .]
 [- - - - - - -] ὡμο] λόγησαν τοῖς Ῥαυκίοις πεδά τ[-c.3-4-]
 [- - - - - - -] αν τὸς Ῥα[υκίος]

9 ΠΑΝΤΕ fin. || Suppl. Themelis; 3 in. (χοὶ) Chaniotis (per ep.); 12 in., 15 fin./16 in.,
 18 in. Matthaiou; 13 med. (χιρηνησεῖν), 15 fin., 17 fin. legit Matth.

1 [- -ο] i Ἐλευ[θερναῖοι -] Matth., [Συμμαχία Ῥαυκίων καὶ] Ἐλευ[θερναίων -] Chaniotis exempli gratia (per ep.). || 3 med. [καὶ οἱ] Them.; fin. [ναι]· Them., Chan., cf. IC IV 171.12-13 (Gortys, s. III a.) ναὶ τὰ[ν Ἰστίαν καὶ Τῆ] iν' Ἀγοραῖον; [ὅμνύ]ω τὰν Ἰστίαν καὶ] Kritzas (per ep.). || 4 in. [Ζῆνα Ἀγοραῖον]· Them., cf. IC Iix 1 A, 18 (Drerus, fin. s. III/init. s. II a.): τὸν Δῆνα τὸν Ἀγοραῖον· IC IIIiv 8.7 (Itanus, init. s. III a.): καὶ Δία Ἀγοραῖον, cf. IC IV 171.12-13. || 6 in. [τὰν Βριτόμαρτιν] Kritz. || 7 in. [καὶ Ἐλευθερί] αν Them., [καὶ τὸν Ἐρμ]ᾶν Kritz. || 8 in. [καὶ Λαστῶν] Them., Kritz. || 9 in. [καὶ (τὸς) Κωρῆτας] Kritz., [καὶ τὸν Ἐρμᾶν] Chan. || 10 in. [Ἐλευθερναῖοι] Them., [οἱ Ἐλευθερναῖοι] Matth., [καὶ πάνσας] Kritz. || 11 in. [Ῥα[υκίοις καὶ φίλοι ἐς] τὸν πάντα χρόνον· Matth., cf. IC III iii 3 A. 60 (Hierapytna, in. s. II a.) κατὰ ταύτα δὲ καὶ Ῥόδιοι ἔόντων Ἱεραπετνίοις εὗνοι καὶ φίλοι καὶ σύμμαχοι εἰς τὸν πάντα χρόνον; Ῥα[υκίοις ἀπλόως καὶ ἀδόλως] Chan., [Ῥα[υκίοις οἱ Ἐλευθερναῖοι] Kritz. || 13 [πολεμη] η[σε] iν Matth., vide not.; fin. pars

extrema hastae sinistrae litt. servatur, fortasse Υ. || 14 κού[κ | ἀδικησί]ω Matth., vide notas; κού[κ ἐν|καταλειψί]ω Kritz., foedere inter Lyttum et Oluntem adhuc inedito nixus; vide infra adn. 4. || 17-18 [ἐν ταῖ περὶ τῶν ὅρω]γ τᾶς χώρας καὶ τᾶν ἐπιγαμιῶ[ν ὁμολογίαι ἄνωμο]λόγησαν Matth., coll. *IC* IV (Gortys), 182, 17: στᾶσαι τὰν ὁμολογίαν ταύ[ταν].

Σχόλια

4 med. Ζῆνα Ριδάταν· πρβλ. *IC* II v 35.11 (‘Αξος, 1ος αἰ. π.Χ.)· 4 fin. Θεγ[ά|ταν]· τὸ ἐπίθετο αὐτὸ τοῦ Διός, ἀπαντᾶ σὲ μία ἀκόμη συνθήκη Ἐλευθερναίων τῶν πρωτέων 3ου αἰ. π.Χ., βλ. A. Chaniotis, *Die Verträge zwischen kretischen Poleis in der hellenistischen Zeit*, (Stuttgart 1996) ἀρ. 6.7.²

8 fin. Φελχα[νον]· τὸ ὄνομα φέρεται ὡς ἐπίθετον τοῦ Διός· δὲν τὸ ἐτονίσαμε, διότι εἴναι ἀβέβαιον ἐὰν εἴναι παροξύτονο ἢ προπαροξύτονο. Ἀναγράφεται ἐπὶ νομισμάτων τῆς Φαιστοῦ, βλ. Collitz-Bechtel, *SGDI*, s.num. 5114· ὑπάρχει καὶ ἱερὸν Φελκάνιον στὴν Γόρτυνα, *IC* IV 3, 2 (Γόρτυς) καὶ ἔορτὴ Βελχάνια στὴν Λύττο, *IC* I xviii 11, 3. Η μνεία του ἐδῶ ἐκτὸς ἱεραρχικῆς τάξεως μακριὰ ἀπὸ τὸν Δία, ὅπως εἴχε τὴν καλοσύνη νὰ μᾶς ὑποδείξῃ ὁ Γ. Τζιφόπουλος, ὑποδηλώνει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐπίθετου τοῦ Διός, ἀλλὰ ἰδιαιτέρας θεότητος.

9 Λύμφας = Νύνφας· γιὰ τὸν τύπο πρβλ. Εὔτυχία Σταυριανοπούλου, στὸν τόμο Έλευθερνα. Τομέας II. Ἐπιγραφές ἀπὸ τὸ Πυργὶ καὶ τὸ Νησί, Θ. Καλπαξῆς (ἐκδ.), (Ρέθυμνο 1991) 33 στ. 10 καὶ 35, πίν. 5. || καὶ θιὸνς πάντ<α>[ν]· γιὰ τὴν μορφὴ τῆς λ. θιὸνς πρβλ. *IC* IV 195 a. 4 (Γόρτυς, 200-150 π.Χ.). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μορφὴ πάντας, ἡ ὄποια εἴναι καὶ ἡ συνήθης, ἀπαντᾶ καὶ ἡ πάντας, βλ. *IC* IV 51.8 καὶ 187.2 (Γόρτυς). Τὴν φράση θιὸς πάντας συνήθως ἀκολουθοῦν τά: καὶ πάσας, πρβλ. *IC* III iii 5.15 (Ιεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.) θεὸς πάντας καὶ πάσας· φαίνεται ὅμως ὅτι ἐδῶ δὲν ἐπιτρέπει ὁ διαθέσιμος χῶρος νὰ συμπληρώσωμε τὴν φράση.

12 ἐπίπαντι· πρβλ. *IC* III iii 5.16-17 (Ιεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.): ἡ μὰν ἐγὼ εὔνοησῶ τοῖς ἐπίπασι Ἱεραπυτνίοις τὸν ἄπαντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδόλως.

13 χίρηνησεῖν· ἐκ τοῦ ρήματος εἰρηνέω· ἐδῶ δὲν ἔχει τὴν σημασία ζῶ εἰρηνικά, εἰρηνεύω· βλ. *LSJ*⁹ = εἰρηνεύω II, *keep peace, live peacefully*), ἀλλὰ συνάπτω εἰρήνη (εἰρηνεύω I), ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν συνταξή του μὲ δοτική (τῶι αὐτῶι), κατὰ τὸ εἰρήνην ποιεῖν τίνι, πρβλ. Ξεν. Κυρ. Παιδ. 3, 2.12: ...ῆκοι... εἰρήνην βουλόμενος ποιῆσαι Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Γιὰ τὴν κράση (καὶ + εἰρηνησεῖν) καὶ

---

2. ‘Ο Chaniotis σημειώνει (σελ. 192) ὅτι ὁ Ζεὺς Θενάτας λατρευόταν ἀποκλειστικῶς στὴν Κνωσό.

τὴν δάσυνση πρβλ. *IC IV* 184 a.7 (Γόρτυς, 200-150 π.Χ.): καὶ πολέμωι χίρήν[αι]· 186 B.6: καὶ πολέμω χ[ι]ρήνας. || [- - -]η[-c.2-]ιν τῶι αὐτῶι χίρηνησεῖν· ἡ ρήτρα (στίχ. 11-12) περὶ συμμαχίας μεταξὺ τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν ἀπλόως καὶ ἀδόλως εἴναι συνήθης στὶς Κρητικὲς συνθῆκες (πρβλ. *IC I* xvii 5.3· III iii 3 B.16, 22· IV 174 A.8· 186 B.4) καὶ ἀκολουθεῖται. ὅπως καὶ στὰ κείμενα συνθηκῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν δέσμευση τῶν συμβαλλομένων νὰ ἔχουν τὸν αὐτὸν ἔχθρο καὶ φίλο, ³ πρβλ. *IC III* iii 3 B.16 (Ἴεράπυτνα, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): ἡ μάν ἐγὼ συμμαχησῶ τοῖς Ἱεραπυτνίοις τὸν πάντα χρόνον ἀπ[λόω]ς καὶ ἀδόλως καὶ τὸν αὐτὸν φίλον καὶ ἔχθρὸν ἔξω καὶ πολεμησῶ ἀπὸ χώρας... πρβλ. *IC III* iii 3 B.22 καὶ 5.17. Στὴν προκειμένη ἐπιγραφὴ ὅμως τὸ ἀπαρέμφατο χίρηνησεῖν ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ρήτρα δηλώνεται διαφορετικά: οἱ συμβαλλόμενοι δεσμεύονται ἀφ' ἐνὸς νὰ πολεμοῦν ἐναντίον τοῦ ἴδιου ἔχθρου καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ κάμουν εἰρήνη πρὸς τὸν αὐτὸν ἀντίπαλον, πρβλ. Θουκ. 5, 48.2: ...ἄλλὰ καὶ γενομένης πρὸ τούτου Ἡλείοις καὶ Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι συμμαχίας, τοῖς αὐτοῖς πολεμεῖν καὶ εἰρήνην ἄγειν, οὐ διαφορετικά... ἐπίσης 5, 47.3: ἦν δὲ δηλώσαντες οἶχωνται, πολεμίαν εἴναι ταύτην τὴν πόλιν Ἀργείοις καὶ Μαντινεῦσι καὶ Ἡλείοις καὶ Ἀθηναίοις καὶ κακῶς πάσχειν ὑπὸ ἀπασῶν τῶν πόλεων τούτων· καταλύειν δὲ μὴ ἔξειναι τὸν πόλεμον πρὸς ταύτην τὴν πόλιν μηδεμιᾶς τῶν πόλεων, ἦν μὴ ἀπάσαις δοκη. *IG II²* 116.31-33: [τ]ὸ[γ] δὲ πόλεμον τὸν πρὸς Ἀλέξαδρον μη[έ]ξειν]α[ι] κ[α]ταλ[ύσασθαι] [μήτε] Θεταλοῖς [ἄ]νευ Ἀθηναί[ων μήτε] Ἀ[θηναί]αίοις ἄ[νευ τοῦ] ἀρχοντος καὶ τοῦ κοινοῦ [τοῦ Θετταλῶν]· προτείνομε λοιπὸν τὴν ἀκόλουθη συμπλήρωση: [πολεμη[σε]]ιν τῶι αὐτῶι χίρηνησεῖν.

14 [- - -]ω τ[αῦ]τ[α] ὅτιος 'Ραυκίος οὔτ' ἵμ πολέμωι οὔτ' [ἰν | ῥήναι]. οἱ δύο ἐμπρόθετοι χρονικοὶ προσδιορισμοὶ συνήθως προσδιορίζουν τὸ ρ. προλείπω, πρβλ. Chaniotis, *Vertr. kret. Poleis*, ἀρ. 59.87-88 (Λατώ, 111/10): [κ]αϊ τίς κα [τ]οῖ[σ] | [Λ]ατίοις ḥ ἐφ[έρπ]ηι η ḥ ἐπὶ τῷ πόλιν ḥ ἔ[πὶ χ]ω[ρα]γ ḥ ἵηι, οὐ προλιψίω οὔτ' ἐμ πολέμωι οὔτ' ἐν εἰράν[αι].... *IC I* xviii 9.9-10 (Λύττος, 111-110 π.Χ.): [καὶ οὐ πόκα προλειψί]ω τὸς Βολεοντίος οὔτ' ἐν πολέμῳ[ωι οὔτ' ἐν εἰρήναι, ἀλλὰ βοαθησίω παντὶ σθένει]⁴ *IC III* iv 8.36 (Ἴτανος, ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰ. π.Χ.): καὶ ο<ύ> προ[ολειψέ]ω τὰν πολιτε[ι]αν οὔτε ἐ[ν πολέμ]ῳ[μ]ῳ οὔτε ἐν εἰρήναι κατὰ τὸ

3. Γιὰ τὴν δέσμευση αὐτὴν βλ. Chaniotis, *Vertr. kret. Poleis*, 91-92 καὶ τὴν ὑποσ. 546.

4. Σὲ ἀδημοσίευτο τεμάχιο νέου ἀντιγράφου τῆς συνθῆκης παρέχεται τὸ ἔξῆς κείμενο: καὶ οὐκ ἐνκατα|[λει]ψίω τὸς Βολεοντίος | [ο]ὗτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' | ἐν [ι]ρήναι...: βεβοίως καὶ τὸ ἀντίγραφο τῶν Ἀθηνῶν πρέπει τώρα νὰ συμπληρωθῇ ἀναλόγως. Εὑχαριστοῦμε τὸν X. Κριτζά, διότι μᾶς ἔκανε γνωστὸ τὸ κείμενο καὶ μᾶς ἐπέτρεψε νὰ τὸ μεταφέρωμε ἐδῶ. Ἐκτενὴ περιληψὴ τοῦ κείμενου δίδει ὁ ἴδιος, *Nέο τεμάχιο τῆς συνθῆ-*

δ[υν]ατόν. Ἀλλὰ στὴν δημοσιευόμενη ἐπιγραφὴ ἡ φράση ποὺ ἀκολουθεῖ (στίχ. 15) οὕτ' ἄλλωι ἐπιτραψὶ[ω], ἐπιβάλλει ἵσως νὰ ἀναζητήσωμε ἄλλο ρῆμα, πρβλ. W. Blümel, *Die Inschriften von Iasos*, (Bonn 1985) 3.15-16 (‘Ιασος, τέλη 4ου/ἀρχὲς 3ου αἰ. π.Χ.): καὶ ἔάν τις ἀδικεῖ Ἱασεῖς, οὐκ ἐπιτρέψω, ἄλλὰ βοιηθήσω καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν εἰς δύναμιν εἶναι τὴν ἐμήν· πλησιέστερα πρὸς τὸν νοῦν τοῦ κειμένου φαίνονται τὰ ἔξης: SGDI 2072.18-19 (Δελφοί, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): ὅμοσάτω δὲ Μέναρχος... μήτε αὐτὸς ἀδικησεῖν Ζένωνα μηδὲ Πειθόλαον μηδὲ ἄλλωι ἐπιτρεψεῖν μηδενί· καὶ G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna*, (Bonn 1987), 14.76-77 (Σμύρνη, λίγο μετὰ τὸ 243 π.Χ.): καὶ οὕτε αὐτὸς ἀδικήσω αὐτ[ῶν] οὐθένα οὔτε ἄλλωι ἐπιτρέψω οὐθενὶ κατὰ δ[ύν]αμιν τὴν ἐμήν· βλ. ἐπίσης κυρίως τὴν συνθήκη Γορτυνίων, Τεραπυτνίων καὶ Πριανσέων ποὺ δημοσίευσε προσφάτως ὁ X. Κριτζᾶς, στὸν τόμο *Epigraphica. Atti delle giornate di Studio di Roma e di Atene in memoria di Margherita Guarducci* (1902-1999), *Opuscula Epigraphica* 10 (2003) 107-108, στίχ. 13-15 [SEG LIII 942]: Τὸν[ς] δὲ Γορτυνίος καὶ τὸν | [‘Ιε]-ραπυτνίος μήτ' αὐτὸνς ἀδικησῆν τὸν Πριανσὶ|[έ]ανς, μήτ' ἄλλοις ἐπιτραψῃ[ψῆν].

15/16 οὕτ' ἄλλωι ἐπιτραψὶ[ω] οὐδένει κατὰ τὸ δυν]ατόν cf. IC III iv 8.18-19 (‘Ιτανος, ἀρχὲς 3ου αἰ. π.Χ.): οὐδὲ ἄλι[λω]! συνεσσέομαι οὐδενί· βλ. ὅμως καὶ IC III iii 5.21 (Ιεράπυτνα, 2ος αἰ. π.Χ.): οὐδὲ ἄλλωι ἐπιτραψῶ ἐκὼν καὶ γινώσκων παρευρέσει οὐδεμιᾶ.

17 [ἐν ταῖ περὶ τῶν ὅρω]γ τᾶς χώρας· πρβλ. IC I xvi 5.51 (Λατώ, 150-100 π.Χ.): ὅροι τᾶς Λατίων χώρας· IC III iv 9.59 (‘Ιτανος, 112-111 π.Χ.): ὕροι δὲ ὅντων αὐτοῖς τᾶς χώρας τοὶ[δε] || τᾶν ἐπιγαμιῶ[ν]· πρβλ. IC III iii 4.13-16 (Ιεράπυτνα, ἀρχὲς 2ου αἰ. π.Χ.): ‘Ιεραπυτνίοις καὶ Πριανσίοις ἦμεν παρ' ἄλλάλοις ἴσοπολιτείαν καὶ ἐπιγαμίας καὶ ἔνκτησιν καὶ μετοχὰν καὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων | πάντων, ὅσοι καὶ ἔωντι ἔμφυλοι παρ' ἐκατέροις...

18 [ώμο]λόγησαν· πρβλ. IC IV 179, b, 11 (Γόρτυς, 183; π.Χ.): [ὅσα] βασιλεὺς Εὐμένης ὡμολόγησεν· ἐπίσης IG XII 3, 1259.5-7: ὁμολογησάντων Μαλίων καὶ Κιμωλίων ἔμμενέν... (μετὰ τὸ 338 π.Χ.).

Ἡ δημοσιευόμενη συνθήκη μεταξὺ Ἐλευθέρωνας καὶ Ραύκου, ἐπίσης πόλεως τῆς κεντρικῆς Κρήτης,⁵ εἶναι ἀγνωστη ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ σωζόμενο κείμενο διαχρίνεται σὲ τρία τμήματα· στὸ πρῶτο (στίχ. 1-3) ἀναγράφεται ἡ

κῆς Λυτίων καὶ Όλουντίων τοῦ 111/10 π.Χ. ἀπὸ τὴν Χερσόνησο, Πεπρ. Θ' Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ συνεδρίου, (Ηράκλειο 2006) 267-272.

5. Γιὰ τὴν Ραῦκο βλ. τὸ λῆμμα τῆς P. Perlman στὸν τόμο, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, M. H. Hansen, Th. H. Nielsen (eds.), (Oxford 2004) 1185, ἀρ. 986.

κεφαλὶς τῆς συνθήκης· στὸ δεύτερο (στίχ. 4-9) οἱ θέοτητες, τὶς ὅποιες ἐπικαλοῦνται κατὰ τὸν ὄρκο τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη. Οἱ μνημονεύομενες θέοτητες κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξην εἰναι οἱ ἀπὸ κοινοῦ ἀποδεκτὲς στοὺς δύο συμβαλλομένους. Ἀκολουθοῦν (στίχ. 10 κ.έ.) οἱ ὄροι τῆς συνθήκης.

Μεταξὺ τῶν ὄρων ἄξιοι παρατηρήσεως εἰναι ή δέσμευση τῶν δύο μερῶν (στίχ. 13) νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ συνάπτουν εἰρήνη πρὸς τὴν ἵδια ἀντίπαλο πόλη καὶ ή πιθανὴ ρήτρα (στίχ. 14) νὰ μὴν ἀδικοῦν οἱ Ἐλευθεροῖς τοὺς Ραυκίους οὕτε νὰ ἐπιτρέπουν σὲ ἄλλη πόλη νὰ τοὺς βλάπτῃ. Η ὑποθετικὴ πρόταση (στίχ. 16-18) εἰ μὴ ἐμμένοιεν Κνῷ[σιοι | - - -]γ τᾶς χώρας καὶ τān ἐπιγαμιῶ[ν .] ὑποδεικνύει ὅτι οἱ Ραυκίοι εἶχαν συνάψει ἥδη συνθήκη μὲ τοὺς Κνωσίους καὶ ἐφοβοῦντο τὴν παραβίαση τῶν ὄρων της ἐκ μέρους τῶν Κνωσίων. Η συνθήκη μεταξὺ Κνωσίων καὶ Ραυκίων μεταξὺ ἄλλων περιελάμβανε πιθανῶς τὴν δέσμευση τῶν πρώτων νὰ σεβασθοῦν τὸν διακονισμὸ περὶ ἀμφισβητούμενων ὄρίων τῆς γῆς καὶ νὰ συνάπτουν ἐπιγαμίες μὲ τοὺς Ραυκίους.

Ἄπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, καὶ μόνον, ή ἐπιγραφὴ μπορεῖ νὰ χρονολογηθῇ στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. Ὁ ”Α. Χανιώτης⁶ θεωρεῖ ὅτι μᾶλλον συνήρθη κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου τῶν Λυττίων ἐναντίον τῶν Κνωσίων (περὶ τὸ 220 π.Χ.). Ἐπισκόπηση τοῦ ίστορικοῦ πλαισίου, στὸ ὅποιο μπορεῖ νὰ τοποθετηθῇ ἡ ἐπιγραφή, παρέχει τὸ σημείωμα τοῦ Γιάννη Τζιφόπουλου ποὺ ἀκολουθεῖ.

Περιληψη

Δημοσιεύεται συνθήκη μεταξὺ Ἐλευθέρωνας καὶ Ραύκου, πόλεως τῆς κεντρικῆς Κρήτης. Ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. καὶ τὸ προσφορώτερο ίστορικὸ πλαίσιο εἰναι ὁ πόλεμος τῶν Λυττίων ἐναντίον τῶν Κνωσίων (περὶ τὸ 220 π.Χ.) ἢ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα χρόνια. Οἱ ὄροι τῆς συνθήκης περιλαμβάνουν καὶ τὴν δέσμευση τῶν δύο μερῶν (στίχ. 13) νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ συνάπτουν εἰρήνη πρὸς τὴν ἵδια ἀντίπαλο πόλη καὶ πιθανῶς (στίχ. 14) τὴν μονομερῆ δέσμευση τῶν Ἐλευθερούντων νὰ μὴν ἀδικοῦν τοὺς Ραυκίους οὕτε νὰ ἐπιτρέπουν σὲ ἄλλη πόλη νὰ τοὺς βλάπτῃ. Οἱ στίχ. 16-18 ὑποδεικνύουν ὅτι οἱ Ραυκίοι εἶχαν συνάψει ἥδη συνθήκη μὲ τοὺς Κνωσίους καὶ ἐφοβοῦντο τὴν παραβίαση τῶν ὄρων της ἐκ μέρους τῶν Κνωσίων.

6. Βλ. τὸ σημείωμα τοῦ Π. Θέμελη στὸν τόμο Έλευθερνα, σελ. 156.